

הנאה מצילום הנעשה בשבת

רס"ן, הרב משה קורקוס – רב חטיבת החשמונאים

- א. פתיחה
- ב. מקור דין הנאה ממעשה שבת
- ג. כתיבה דיגיטלית, מדאורייתא או מדרבנן?
- ד. דעת מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל
- ה. יסוד הכתב סופר לגבי בישול לאחרים
- ו. צילום בשבת הנעשה בפרהסיא
- ז. סיכום

א. פתיחה

במהלך שבתות המלחמה בבסיס רמת דוד התארחו מפקדים בכירים להערכות מצב להמשך לחימה, באחת השבתות בליל שבת התארח לקידוש אחד המפקדים הבכירים, במהלך סדר הקידוש צולם החייל המקדש בסמיכות למפקד הבכיר, ושאלתו האם יוכל להנות מתמונה זו לאחר השבת?

ב. מקור דין הנאה ממעשה שבת

במסכת חולין¹ מביאה הגמרא מחלוקת בדין הנאה ממלאכה שנעשית בשבת:

"המבשל בשבת בשוגג יאכל, במזיד לא יאכל, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת, במזיד לא יאכל עולמית. רבי יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו, במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים".

ופירש רש"י שם דלרבי מאיר בשוגג מותר אפילו בו ביום בין לו ובין לאחרים, ובמזיד אסור בו ביום בין לו ובין לאחרים ובמוצאי שבת מותר בין לו ובין לאחרים. ולרבי יהודה בשוגג אסור בו ביום בין לו ובין לאחרים ומותר למוצאי שבת בין לו ובין לאחרים, ובמזיד אסור לו עולמית ולאחרים מותר למוצאי שבת. ולרבי יוחנן הסנדלר בשוגג אסור לו עולמית ולאחרים מותר למוצאי שבת, ובמזיד אסור לעולם בין לו ובין לאחרים.

ובכתובות² מבואר שטעמו של רבי יוחנן הסנדלר שאוסר במזיד אף לאחרים לעולם, הוא כדדריש ר' חייא אפיתחא דבי נשיאה, "ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם" – מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורין באכילה.

אבל לר"מ ור"י מעשה שבת מותרים מהתורה, שהם דורשים "קדש היא לכם" – היא קודש ואין מעשה קודש, כמבואר בגמ' שם.

ובטעם הדבר דסבירא ליה לרבי יהודה להחמיר במבשל בשבת בשוגג דלא שרי בו ביום, כתב רש"י בחולין שם שהוא משום קנס שקנסוהו חכמים דעבירה מיהא איכא ואסרוהו בשבת כדי שלא יהנה מעבירה לא שנא הוא ולא שנא אחריני.

אבל התוספות שם כתבו דרבי יהודה סבירא ליה שקנסו שוגג אטו מזיד ור"מ לא קנס ולכן שוגג מותר, כמבואר במסכת גיטין³.

ובטעם מחלוקת ר"מ ור"י, מבואר במסכת גיטין הנ"ל שנחלקו אם קונסים שוגג אטו מזיד, דר"מ לא קנס ולכן שוגג מותר, ור' יהודה קנס ולכן שוגג גם אסור.

ולענין הלכה במחלוקת זו פסק הרמב"ם ז"ל⁴ כר' יהודה, וכן פסק הרי"ף, וכן פסק הרשב"א. אבל התוס' שם כתבו שכיון שרב מורי כר"מ משמע שכן הלכה. ומרן הבית יוסף הביא כל זה וכתב שלזה נוטין גם דברי הרא"ש בפ"ק דחולין, והואיל והרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעה אחת גם הרמב"ן והגאונים סוברים כן, הכי נקטינן. וכן פסק מרן בשולחן ערוך⁵ וז"ל: "המבשל בשבת (או שעשה אחת משאר מלאכות), במזיד, אסור לו לעולם ולאחרים מותר למוצאי שבת מיד; ובשוגג, אסור בו ביום גם לאחרים, ולערב מותר גם לו מיד". וכ"כ הלבוש ובשלחן ערוך הגאון רבי זלמן ועוד אחרונים. אבל בביאור הגר"א⁶ האריך להוכיח שהעיקר להלכה כדעת רבי מאיר. והמשנה ברורה הביא את שיטת הגר"א שפסק כרבי מאיר וכתב שבמקום הצורך יש לסמוך על זה בעשה בשוגג, ע"ש.

ג. כתיבה דיגיטלית, מדאורייתא או מדרבנן?

מעתה יש לדון בעצם מעשה הכתיבה באמצעים אלקטרוניים, האם כתיבה זו נחשבת כתיבה מדין תורה או שמא מאחר ובמשכן לא נמצאה כתיבה מסוג זה היא אינה נחשבת כתיבה?

2 דף לד ע"א.

3 דף נג ע"ב.

4 הלכות שבת פרק ו הלכה כג.

5 סימן שיח סעיף א.

6 ס"ק א.

ועוד שאולי כתב באמצעים אלקטרוניים אינו כתב המתקיים, כיון שאחר שנכבה המסך, הכתב נעלם וכתובה שאינה מתקיימת אסורה רק מדרבנן? וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל:

"אין הכותב חייב עד שיכתוב בדבר הרושם ועומד, כגון דיו ושחור וסקרא וקומוס וקנקנתום וכיוצא בהם, ויכתוב על דבר שמתקיים הכתב עליו כגון עור וקלף ונייר ועץ וכיוצא בהם, אבל הכותב בדבר שאין רישומו עומד כגון משקין ומי פירות, או שכתב בדיו וכיוצא בו על עלי ירקות ועל כל דבר שאינו עומד פטור, אינו חייב עד שיכתוב בדבר העומד על דבר העומד, וכן אין המוחק חייב עד שימחוק כתב העומד מעל דבר העומד".

הרב שמואל הלוי וואזנר זצ"ל⁷ סובר שכתובה ע"י מחשב אסורה מהתורה, ואף שאין מלאכתו מתקיימת מ"מ כיון דמתקיים בשעתו ועושה פעולה הנצרכת בשלמותה דהיינו כתיבה המבוקשת, זה כבר בגדר המתקיים, וכמו הכותב על בשרו בשבת דחייב אף שהוא עובר, וכלשון הרמב"ם⁸ דאף על פי שעובר לאחר זמן הרי זה ככתב שנמחק, והכי נמי נעשה פעולה חדשה למחקו מיד, אבל מעצם הכתיבה הרי זה מתקיים נקרא. ואף שאינו מצייר את האותיות ביד ע"י כתיבה אלא בגרמה ע"י לחיצה על כפתורים, מ"מ כיון דבמלאכת שבת עיקר היסוד מלאכת מחשבת לעשות המלאכה כדרכה, ואם מלאכה זו תהי אב או תולדה נעשתה כדרכה בדרך זו שוב נחשב כעושה בידים ממש. וממשיך הרב וואזנר שם – ורמזתי שם על דברי גאון עוזינו החזון איש בבא קמא סימן י"ד דחורש בשבת או זורע במכונה והאדם לוחץ לחיצה ראשונה על כפתור ועי"ז נפעלת מערכת הגלגלים זה אחר זה שגורמים שוב לפעולת חרישה וזריעה, אע"פ שבמציאות החרישה והזריעה לא עשה אדם כלום מלבד תחלת הלחיצה, אעפ"כ חייב מהתורה, דכיון דדרכו בכך היינו מלאכת מחשבת דאורייתא וה"נ ממש בדידן. עכת"ד.

גם הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל⁹ הביא מהביאור הלכה סימן שמ סעיף ד ד"ה במשקין, שכתובה המתקיימת שאסורה מהתורה אינה צריכה להיות מתקיימת לעולם, אלא דמקיימי קצת עד שדרכן של בני אדם לכתוב בהן דברים שאין עשויין לקיימן לעולם אלא זמן אחד כספרי הזכרונות (אינם מתכוונים שישאר שם לעולם). ובס"ק ט מחלק בין הכותב במי פירות ובאבק דרכים שאף שיכול להתקיים זמן מסוים כפי שרצה האדם מכל מקום פטור משום שהיא כתיבה גרועה, אבל בכהאי גוונא שכל בני אדם כותבים כך צרכיהם וניתן לקיימו כפי הצורך, יש לומר דחייב. ועל פי זה הסיק לחייב בכתיבה במחשב, לא משום שהרישום נשמר

7 הלכות שבת פרק יא הלכה טו.

8 שו"ת שבט הלוי חלק ו סימן לו.

9 הלכות שבת פרק יא הלכה טז.

10 חוט השני שבת א פרק כ ס"ק א.

בזיכרון המחשב לעולם (משום ששמירה זו אינה באופן של כתיבת אותיות שחייבים עליה) אלא החיוב הוא על הזמן שבו המחשב פועל משום שהוא משמש לתכלית שלשמה נעשה. וכ"כ המנחת יצחק¹¹ שכתב העומד להמחק עדיין איסורו מהתורה באם משמש לתכלית הנרצה, ולכן אסר להשתמש בו בבתי חולים ולא התיר אלא רישום על ידי נכרי או לצורך פיקוח נפש, ע"ש.

נמצא לפי דבריהם שכתובה במחשב יש לה דין של כתיבה מתקיימת אע"פ שכאשר המחשב כבה נמחק הכתב, או משום שהרי זה ככותב ומוחק לאחר מכן שחייב, או משום שכיון שכך הדרך ונהנה ממנו לשעתו נחשב ככתב המתקיים.

וע"ע בשו"ת הר צבי¹² שיוצא מדבריו שכתב שאינו ניכר לפי שעה לא בטל מתורת כתב, כיון שיש לו תקנה שיהא נקרא ככתבו. ולפ"ז גם בכתיבה אלקטרונית אף שנמחקת בכיבוי המסך, מ"מ כיון שאפשר לחזור ולגלותה, שם כתב המתקיים עליה.

ומצד שנעשה ע"י לחיצת כפתורים, ס"ל לשבט הלוי שאין זה גרמא כיון שכך דרך המלאכה.

ד. דעת מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל

אולם מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל¹³ העלה שאיסור צילום בשבת הוא מדרבנן, מכיון שלא עושה מעשה הכתיבה בידים, וזה ע"פ דברי המג"א בסימן רנ"ב שהנותן בשבת חיטים ברחיים של מים על מנת שיטחנו פטור, וכתב הקרבן נתנאל (פ"ק דשבת סי' ל"ג אות ר') משום דבמלאכת המשכן הייתה הטחינה במכתשת של יד וכיון שבנתנית החיטים לרחיים של מים המלאכה נעשית ממילא ואינה דומה למלאכת המשכן ולכן אינו חייב חטאת. ע"ש. ולפ"ז ה"ה בצילום, כיון שאינו עושה מלאכת הכתיבה בידים אינו חייב חטאת. ועוד שכיון שהכתב אינו ניכר אינו אסור מהתורה. ע"ש.

והנה לשאלתנו, בין אם נאמר שאיסור צילום מדרבנן ובין אם נאמר שהוא מהתורה, הרי עכ"פ לאחרים מותר במוצאי שבת, וא"כ יש להקל לאחרים ליהנות ממעשה שבת במוצ"ש. הן אמת כי לכאורה יש לומר שכשמחלל שבת גם בשביל אחרים, כבנדון דידן, יש לאסור גם לאחרים ליהנות לעולם, וכמו שמצאנו כיו"ב להרשב"א¹⁴ לענין המבטל איסור במזיד שאסור לאכול מהתערובת, שכתב וז"ל "וכי אסרינן ליה במבטלו לכתחילה דוקא למי שעבר וביטל וכן לכל מי שנחבטל בעבורו כדי שלא יהנו לו מעשיו הרעים" עכ"ל. וכ"פ הטוש"ע¹⁵ וכן

11 חלק ז סימן טו.

12 חלק יו"ד סימן רל.

13 חזון עובדיה הלכות שבת חלק ה עמ' קעב.

14 תורת האדם דיני ביטול האיסורין בית ד שער ג דף לב ע"א.

15 יורה דעה סימן צט סעיף ה.

הסכימו האחרונים שם. ולפי"ז י"ל דהה"נ לענין מבשל בשבת שמותר לאחרים דוקא בשלא בישל לצרכם, אבל אם בישל לצרכם אסור. אבל זה אינו, שהרי כבר כתב המגן אברהם¹ שמדברי הב"י שם משמע דדוקא לעניין מבטל איסור, אסור גם למי שביטל בשבילו כמו למבטל עצמו, משום דחיישינן שיאמר לגוי לבטלו, אבל הכא הא בלא"ה צריך להמתין בכדי שיעשה כשבשלו גוי ולישראל לא חיישינן דאין אדם חוטא ולא לו, עכ"ל. והסכימו לדבריו האחרונים שם. ור"ל שמרן הב"י שם כתב, על מ"ש הרשב"א לאסור גם למי שביטל בשבילו וז"ל: "ואע"ג דקי"ל אין אדם חוטא ולא לו, וא"כ לא הו"ל למיחש להכי איכ"ל דשאני הכא דלא משמע להו לאינשי דאיכא איסורא במילתא הלכך חיישינן. אי נמי דאי שרית למי שנתבטל בשבילו חיישינן דלמא אתי למימר לנכרי או לעבד שיבטלנו הלכך קנסינן ליה" עכ"ל. ולזה כותב המגן אברהם ששני טעמים אלו לא שייכים לעניין שבת, דודאי שבת חמירא בעיני אנשים ואין לחוש שאם נתיר לאחרים שנעשה בשבילם שיבוא לעשות כן פעם אחרת, כי אין אדם חוטא ולא לו, וגם הטעם השני שכתב הב"י שאם תתיר למי שנעשה בשבילו יש לחוש שיאמר לגוי וכו', גם זה לא שייך בנד"ד כיון דבלאו הכי צריך להמתין בכדי שיעשו. וא"כ אין לאסור לאחרים שנעשה בשבילם אפילו במזיד למוצ"ש.

ה. יסוד הכתב סופר לגבי בישול לאחרים

אלא שראיתי לכתב סופר² שנשאל בנוגע לפונדק ישראל המבשל בשבת, אם מותר התבשיל לישראלים האוכלים שם? ואחר שהביא דברי המגן אברהם דבמבשל במזיד אף לצורך אחרים מותר להם לאכול למוצ"ש מיד, ול"ש לקנסם לעולם כבמבטל איסור לאחרים, כתב וז"ל:

"אבל זה נ"ל פשוט דדוקא במי שמבשל במקרה בשביל אחר, גם שהוא לדעתו ורצונו, לא חיישינן שמא יצוה לאחר דלא ישמע לו ולא שכיח, וכולי האי לא קנסו, אבל בנדון שלנו שמבשל הפונדק בקביעות מידי שבת בשבתו לאחרים דמקפידים לאכול מבושל בן יומו וזה פרנסתו של פונדק זה תמיד בחול ובשבת בודאי קנסא קנסו רבנן לאלו שנתבשל בשבילם כמו להמבשל עצמו וכו', דשייך שיצוה לו בפעם אחרת וחל עליו קנס חכמים כנ"ל פשוט".

וכן הסכימו לדבריו בשו"ת מנחת יצחק³ ובשו"ת שבט הלוי⁴ וכן הגאון רבי מרדכי אליהו

1 סימן שיח ס"ק ב.

2 חלק א"ח סימן נ והביאו הכף החיים סימן שיח אות יב.

3 חלק ג סימן עט אות יד, וחלק ט סימן לט.

4 חלק ד סימן לא אות ג.

זצ"ל⁵ ובספר הלכה ברורה⁶. ולפ"ז אם נאמר שאיסור צילום הוא מהתורה א"כ יש לאסור אף לאחרים לראות את התמונה או הסרט, כמו למצלם עצמו שאסור לעולם. אבל אם נאמר שאיסור צילום הוא מדרבנן א"כ אין לאסור בזה גם למוצאי שבת, כיון שגם למצלם עצמו מותר למוצאי שבת.

ועוד נלע"ד לומר שאף לולא דברי הכתב סופר יש לאסור בנד"ד לראות התצלום אפילו במוצ"ש, ואפילו אם נאמר שאיסורו מדרבנן משום שצילום זה שעשה בשבת אין שום אפשרות לעשותו אחר השבת כמובן, וא"כ יש לאסור גם במוצאי שבת לראותו כמו בשבת. והנה לא מבעיא לדעת רש"י בחולין הנ"ל וסיעתו דס"ל שגם ביהודי שעשה מלאכה בשבת, יש להמתין במוצאי שבת בכדי שיעשו כדי שלא יהנו ממלאכת שבת, וא"כ בנד"ד כיון שלעולם אי אפשר לצלם אירוע זה אחר השבת שהרי כבר עבר ואיננו, ממילא יש לאסור לעולם, כי לעולם הוא נהנה ממלאכת שבת הואיל ורק ע"י חילול שבת יכול להשיג מבוקשו. אלא אף לדעת הרמב"ם וסיעתו שאחר השבת מותר לאחרים מיד, כי רק בגוי שעשה מלאכה אסרו בכדי שיעשו אבל בישראל שעשה מלאכה לא חיישנן שיאמר לישראל לעשות מלאכה עבורו, כדי שיהיה מותר לו במוצאי שבת מיד, וכן פסק מרן⁷ וא"כ לכאורה אין לאסור לשיטתו בנד"ד, זה אינו, משום דבו ביום ודאי אסור, והיינו משום שאם נתיר לו בו ביום יבוא לעשות כן בשבת, ורק לזמן מועט של כדי שיעשו לא חיישנן שמשום כך יחלל שבת וכמבואר ברשב"א⁸ שכתב וז"ל:

"אבל במלאכת ישראל שנעשית באיסור בשבת מילתא דלא שכיחא היא ודי אם נאסור לה ביומא שכל שהוא יודע שלא יהנו לו מעשיו בשבת עצמו לא יעבור משום הקדמת כל שהוא של מוצאי שבת הילכך לא גזרינן ואפילו בעובר ועושה וכ"ש בשוגג".

וא"כ בנד"ד שאם לא יעשה המלאכה בשבת לא יוכל ליהנות ממנה לעולם, הרי זו הנאה מרובה ולא גרע מבו ביום שאסור. כי בדבר כזה יש לחוש טפי שיאמר לו לעשותו שהר הוא דבר האבד שאם לא עכשיו אימתי. ואין זה דומה למה שמותר במוצאי שבת בכדי שיעשו, כי שם זו רק הנאה מועטת.

5 מאמר מרדכי חלק ה פרק קכ הלכה ו.

6 סימן שיח הלכה יז.

7 סימן שיח סעיף א.

8 תורת הבית, בית א שער ד דף יח ע"א.

1. צילום בשבת הנעשה בפרהסיא

ועוד נראה להחמיר כאן ע"פ דברי הרמב"ם שבמלאכה שנעשית בפרהסיא לצורך ישראל אסורה לעולם. וז"ל⁹:

"גוי שעשה מלאכה מעצמו בשבת אם בשביל ישראל עשה אותה אסור ליהנות באותה מלאכה עד מוצאי שבת וימתין בכדי שתעשה, והוא שלא יהא הדבר בפרהסיא עד שידעו בו רבים שדבר זה בשביל פלוני הוא נעשה בשבת, ואם בשביל עצמו בלבד עשה מותר ליהנות בה בשבת".

ומקורו מהא דתנן¹⁰ ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית. ומוקי לה בגמ' בעומד באסרטיא דהיינו בפרהסיא. וס"ל לרמב"ם שכיון שנעשה בפרהסיא אסור עולמית וה"ה לכל מלאכה שנעשת בפרהסיא. וא"כ ה"ה בנד"ד. אלא שהר"ן¹¹ כתב שיש מפרשים הטעם משום שגנאי הוא לישראל שיקבר בקבר מפורסם שנתחלל בו שבת. ולפ"ז בשאר מלאכות אין לאסור עולמית אף אם נעשה בפרהסיא. ומרן בשו"ע¹² כתב וז"ל:

"עשה א"י בשבת ארון או קבר לעצמו, מותר לישראל ליקבר בו; ואם עשאו בשביל ישראל, לא יקבר בו עולמית. ודוקא שהקבר בפרהסיא, והארון על גביו, שהכל יודעים שנעשה לפלוני ישראל".

וכתב המגן אברהם שהוא הדין לכל מלאכות שנעשו בפרהסיא, ע"ש. ומשמע שמבין שמרן פסק כהרמב"ם. אבל הט"ז ביאר דברי השו"ע כשאר מפרשים דדוקא בקבר החמירו. וכתב הפרי מגדים שם שלפ"ז בשאר מלאכות מותר. ועיין בשו"ת יביע אומר¹³ שכתב שכדברי הר"ן מבואר ג"כ בחידושי הרמב"ן והרשב"א, וכן העלה בספר תורת שבת¹⁴, ע"פ הפוסקים הנ"ל, שלא החמירו במלאכת פרהסיא לאוסרה עולמית אלא בארון וקבר המת משום שהוא גנאי למת, וכמ"ש כל הפוסקים הנ"ל, משא"כ בעלמא אין שום איסור מן הדין, וכדלעיל¹⁵ וכו'. ע"ש. וסיים וכן עיקר. אך בספר מנוחת אהבה¹⁶ העלה כדעת המגן אברהם שכן מוכח מדברי מרן בסימן רמ"ד ס"ב ושכן הוכיח העה"ש¹⁷ וכן פסק הגר"ז (שם סעיף כ"א. ע"ש.

9 הלכות שבת פרק ו הלכה ב.

10 שבת קנא ע"א.

11 שם דף סה ע"א מדפי הרי"ף.

12 סימן שכה סעיף יד.

13 חלק ח אר"ח סימן כח אות יג.

14 סימן שכה ס"ק ל.

15 סימן רמד סעיף ג.

16 חלק א פרק יח הערה 4.

17 סימן שכה אות ז.

ולפ"ד יש לאסור בנד"ד ליהנות מהצילום עולמית משום שנעשה בפרהסיה. אולם מלבד שכל זה הוא רק אם נאמר שאיסור צילום הוא מדאורייתא. אבל לפי דעת החזו"ע שהוא מדרבנן, א"כ ודאי אין לאסור בזה עולמית אף להרמב"ם. עוד יש לדחות ע"פ מ"ש הב"י שם בדעת הרמב"ם וז"ל ומשמע דאף על גב דנעשה באסרטיא כל שאין העוברים ושבים מכירים שהוא לישראל ואפילו מכירים שהוא לישראל אם אינם מכירים לאיזה ישראל הוא אינו אסור עולמית. ע"ש. וא"כ י"ל דבנד"ד שאינו ידוע עבור איזה ישראל זה נעשה גם להרמב"ם מותר. ושוב ראיתי בספר אמירה לנכרי¹⁸ שצידד בזה לכאן ולכאן כמו שכתבתי, ע"ש.

ומכל מקום אף שאין בטעם זה כדי לאסור בפני עצמו מ"מ חזי לאצטרופי בנותן טעם, משום שצילום זה שמו עליו שצולם בשבת הן מחמת התאריך שלפעמים מופיע שצולם בשבת, הן מצד האירוע שידוע שקרה בשבת והוי חילול ה'.

ועוד יש מקום להחמיר בנידון דידן ע"פ הגמרא בגיטין הנ"ל הנוטע בשבת וכו' רבי יהודה אומר בשביעית בשוגג יקיים, במזיד יעקר, ובשבת בין בשוגג בין במזיד יעקר, ע"ש. והדבר צריך ביאור מ"ט החמירו בנוטע יותר משאר מלאכות שמותרים במוצ"ש אם עשה בשוגג ואילו בנוטע צריך לעקור. וכתב הביאור הלכה¹⁹ שהטעם הוא משום דבנוטע בשבת, כיון דבלאו הכי אין יכול ליהנות לאלתר אם נתיר לו למוצ"ש לא ניכר הקנס שאסור לו בו ביום, ולכן שוגג שווה למזיד (לדעת ר"י) דבשניהם צריך לעקור הנטיעה, ע"ש. ולפי זה נראה שהוא הדין לכל המלאכות שלא ניכר בהם הקנס בשבת שיש לאסור גם למוצ"ש. וא"כ בנד"ד דבלא"ה אינו יכול ליהנות מהצילום בשבת (שהרי אינו יכול להדליק המסך בשבת) אם כן אם נתיר לו במוצ"ש לראות הצילום, לא ניכר הקנס ולכן גם למוצ"ש יש לאסור. אך ראיתי לתוספות יו"ט²⁰ שביאר שהטעם שהחמירו בנוטע, הוא לפי שאפשר להחזיר הדבר לקדמותו ולכן אמרו שיעקור. אבל בשאר מלאכות שאי אפשר להחזיר הדבר לקדמותו אין לאסור למוצ"ש. ולפ"ז כבר אין ראייה מנוטע לאסור בנד"ד. ושוב ראיתי בספר אורחות שבת²¹ שתלה דין זה בדעות אלו, ע"ש.

ודע שאין לומר שכיון שאינו אלא מראה וקיי"ל²² קול מראה וריח אין בהם משום מעילה, א"כ אין לאסור להנות ממלאכה זו, דז"א משום שאע"פ שאין בהם מעילה איסורא מיהא איכא וכמו שכתב בשו"ת יביע אומר²³ מפי סופרים וספרים, ע"ש.

18 פרק טו הלכה ח.

19 סימן שיח סעיף א ד"ה אחת.

20 תרומות פרק ב משנה ג.

21 פרק כה הערה לז.

22 פסחים כו ע"א.

23 חלק ו חלק אורח חיים סימן לד אות ה.

ז. סיכום

נראה שקיים איסור ליהנות מהתמונה שצולמה בשבת מכמה סיבות:

- א. לפי דעת הכתב סופר שישראל מומר שעשה מלאכה לאחרים יש לאסור להם לעולם.
- ב. משום שמלאכה שאפשר לעשותה רק בשבת יש לאסור ליהנות ממנה לעולם, כי לעולם הוא נהנה מחילול שבת.
- ג. משום שזו מלאכה שנעשית בפרהסיה לצורך ישראל.
- ד. משום שאם נאסור רק בשבת אזי לא יהיה היכר לקנס. והמיקל בזה יש לו על מה לסמוך, ואכמ"ל.